

International
JOURNAL OF SOCIAL, HUMANITIES
AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
JOSHASjournal (ISSN:2630-6417)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:21

2019

pp.1304-1315

journalofsocial.com

ssssjournal@gmail.com

DÜNYA SOSYAL FORUMU VE ALTERNATİF KÜRESELLEŞME

WORLD SOCIAL FORUM AND ALTERNATIVE GLOBALISATION

Doktora Öğrencisi Semiha Melis MANİ

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye

Article Arrival Date : 30.11.2019

Article Published Date : 30.12.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.225>

Reference : Mani, S. M. (2019). "Dünya Sosyal Forumu Ve Alternatif Küreselleşme", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 5(21): 1304-1315

ÖZET

Dünya Sosyal Forumu ve Alternatif Küreselleşme başlıklı makalemizde bugün dünyayı, devletleri ve halkları savaşlara ve yoksulluğa sürükleyen neoliberal küreselleşmenin dünyaya dayattığı düzene karşı dünya halklarının alternatif ve aşağıdan küreselleşme arayışlarına önemli bir örnek teşkil eden Dünya Sosyal Forumu'nun doğuşunu, Forum süreci ve yapısını, düzenlenen Forum toplantılarını ve Dünya Sosyal Forumu'na ilişkin gelişmeleri ve Forum'a getirilen eleştirileri inceledik. Dünya Sosyal Forumu kendini 'hareketlerin hareketi' olarak tanımlamaktadır ve birbirinden farklı binlerce neoliberalizm karşıtı hareketin temsilcilerini bir araya getirerek sermayenin egemenliğine karşı katılımçılık, çeşitlilik ve çoğulculuk etrafında buluşturmayı amaçlamaktadır. Dünya Sosyal Forumu bölgesel ya da yerel alternatif küreselleşme arayışlarının önüne geçerek, daha iyi bir dünya düzeni arayışında olan tüm halklar ve sivil toplum hareketleri için bir buluşma noktası olmuştur. Forum toplantılarında onlarca farklı ülkeden gelen binlerce aktivist, daha iyi bir dünyanın nasıl mümkün olabileceği sorusu çerçevesinde, ekonomiden sağlığa, çevreden kadın haklarına kadar hemen her alanda atölyeler düzenlemek suretiyle neoliberal küreselleşmenin etkilediği konuların iyileştirmesi için işbirliği yapmaktadırlar. Bugün gelinen noktada, diğer alternatif küreselleşme hareketlerinin yanı sıra Dünya Sosyal Forumu sayesinde neoliberal aktörlerin daha iyi bir dünya düzeni taleplerine tepkisiz kalması mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler: Dünya Sosyal Forumu, alternatif küreselleşme, yeni dünya düzeni, neoliberalizm, aşağıdan küreselleşme

ABSTRACT

In our article titled World Social Forum and Alternative Globalization, we aim to analyze the emerge of World Social Forum as well as its structure and formation, Forum meetings and developments regarding World Social Forum and critics to the same. World Social Forum constitutes an important example in terms of the quests on alternative globalization and globalization from below of the people against the world order imposed by the neoliberal globalization that has driven the world, states and peoples into wars and poverty. The World Social Forum defines itself as the 'movement of movements' and aims to bring together representatives of thousands of different anti-neoliberalist movements around participation, diversity and pluralism against the sovereignty of capital and its impose of uniformity of people. The World Social Forum has been a meeting point for all peoples and civil society movements seeking a better world order far ahead of the regional or local alternative globalization movements on the same. During the Forum meetings, thousands of activists from dozens of different countries collaborate on reflecting to improve the issues affected by neoliberal globalization around the question of 'how a better world is possible' by organizing workshops in almost every field, from economy to health, environment to women's rights. Today, by virtue of the World Social Forum, among other alternative globalization movements, it is not possible for the neoliberal actors to be unresponsive to the demands of a better world order.

Keywords: World Social Forum, alternative globalisation, new World order, neoliberalism, globalisation from below

1. GİRİŞ

25 Ocak 2001’de Porto Alegre’de 4000 kişinin katılımıyla gerçekleşen açılış şenliğinde ve ardından şehir merkezinde yaklaşık 20000 kişinin katılımıyla gerçekleşen yürüyüşte katılımcılar hep bir ağızdan aynı düşü ile ilan ediyorlardı ‘başka bir dünya mümkün!’.

Birinci Sosyal Forum gerçekleşmeden önce Le Monde Diplomatique’in başyazarı Ignacio Ramonet, ‘Porto Alegre’de yeni bir yüzyıl başlıyor’ diye duyuruyor ve ekliyordu; ‘bu sefer kapitalizmin dünya çapında yarattığı eşitsizliklere, adaletsizliklere ve yıkımlara karşı sadece protesto etmeyecekler, bu sefer olumlu ve yapıcı şekilde yeni bir küreselleşme modeli için pratik ve teorik bir çerçeve oluşturmaya çalışacaklar’.

Dünya Sosyal Forumu’nu (DSF) özel kılan aşağıda açıklanacağı üzere ‘hareketlerin hareketi’ olarak birbirinden farklı binlerce neoliberalizm karşıtı hareketin temsilcilerini bir araya getirerek sermayenin egemenliğine karşı katılımcılık, çeşitlilik ve çoğulculuk etrafında buluşturmasıdır. Bazılarının temelleri 70’lerde ve 80’lerde atılmış olan çevreci, feminist, uluslararası dayanışma ve insan hakları hareketleri gibi toplumsal hareketleri, Batı güdümlü kalkınma projelerine karşı gelişen sömürgecilik sonrası hareketleri ve sol hareketleri bir araya getiren Dünya Sosyal Forumu aynı zamanda bu hareketlerin küreselleşme karşıtı eleştirilerinin bir alternatif yaratma yoluna doğru geçişine olanak sağlamış, yeni ve farklı bir küreselleşme isteyen aktörleri bir araya getirmiştir. Bu buluşma aynı zamanda alternatif küreselleşme hareketini de geliştirmiş ve parametrelerin yeniden tanımlanmasına olanak sağlamıştır. DSF ‘küresel hareketin’ ne olduğuna ve neyi amaçladığına ilişkin ezberleri bozmuştur. Bu nedenle DSF süreci ve platformu, halkların güçlendiği ve yetkilendiği bir alternatif küreselleşme ve aşağıdan küreselleşme örneği olarak ele alınmaktadır.

2. FORUM SÜRECİ VE YAPISI

Dünya Sosyal Forumu bir organizasyon ya da birleşik bir ön platform değildir. Dünya Sosyal Forumu yansıtıcı düşünme ve farklı fikirlerin demokratik tartışılması için ve neo-liberalizm karşıtı ve dünyaya sermaye ve emperyalizmin herhangi bir formunun hükmetmesi fikrine karşı grupların ve sivil toplum oluşumlarının alternatif tekliflerinin bir araya getirilmesi için oluşmuş açık bir ‘buluşma yeridir’. Bu yapı kendisini insan odaklı planeter bir toplum inşa etmeye odaklanmıştır (Dünya Sosyal Forum İlkeleri).

Dünya Ekonomik Forumu’nun iktisadi odağına ve neoliberalizm, özelleştirme, serbest ticaret, ekonomik deregülasyon ve devlet kontrollerinin kaldırılmasının ve sosyal refah devleti anlayışının terkedilmesinin bekçiliğine karşı Dünya Sosyal Forumu doğuşundan bu yana neoliberal küreselleşmeye karşı alternatiflerin ortaya konması için önemli bir platform, ‘buluşma yeri’ olmuştur. Bununla birlikte DSF, ekonomiye karşı toplumsal, siyasi elite karşı halk ya da kuzeye karşı güney tartışmalarının ötesine geçerek, alternatif küresel hareketler için bir buluşma noktası sağlamış, seçkin neoliberal forumlarda kabul edilen homojenleştirici “tek dünya” basitleştirmelerini bozan ve gelişmekte olan bir yapılanmadır. DSF tam anlamıyla küreselleşmeye ilişkin olarak tartışılan ve tartışılması gereken ‘konuyu’ değiştirir ve yeni konular tanıtır.

Siyasi ve politik herhangi bir konuya ‘karşı’ olmak ancak bir yere kadar gerçekçi ve uygulanabilir. Seattle protestoları bu anlamda kapitalist dünya sisteminin otoriter yapısını ortaya koymak için çok etkili olmuştur. Her ne kadar katılan bazı grupların sistematik ve programlı alternatifler ortaya koyma çabaları olmuşsa da bunların dünyaya sunulması noktasında eksik kalınmıştır. İşte bu noktada inandırıcı ve uygulanabilir bir alternatif ortaya koyamamak Seattle protestolarında ve diğer eylemlerde eleştirilen en önemli noktalardan biri olmuştur. Bu protestolarda eylemciler sıklıkla küreselleşme karşıtı olarak yaftalanmıştır. Ancak, aslında eylemcilerin aradığı küreselleşmenin reddedilmesinin imkansız olduğu günümüzde alternatif bir küreselleşme modelidir. Alternatif küreselleşme (outra globazaço) DSF kurucularının ilk Porto Alegre toplantısından beri üzerinde durdukları ve ısrar ettikleri bir kavramdır. DSF bu çerçevede alternatiflerin ortaya konabilmesi için ciddi bir imkan yaratmıştır.

2.1 Forum'un Doğuşu

DSF sermaye tarafından yönetilen (ve sermayeye hizmet eden) küreselleşmeye karşı bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkışından bugüne kadar DSF, günümüz ekonomik ve finansal küreselleşmesinde baskın zorlamalara karşı çıkan çeşitli sosyal hareketlerin bulunduğu ve ortak hareket etme yolları arayabildikleri önemli bir alan olmuştur. Bugün baskın olan ve 19. yüzyılın klasik liberalizmine dayalı olarak ortaya çıkan neoliberalizm ve neoliberal küreselleşme insanoğlunun çoğunluğunu göz ardı edilebilir ve gözden çıkarılabilir bir fazlalık olarak görmektedir. DSF'nin dikkat çeken farklılığı, toplumsal, kültürel ve coğrafi açıdan heterojen ve çok unsurlu aktörlerin hem kendilerine ve hem dünyayı dönüştürebilme ve yeniden yapılandırabilme ihtimallerine inanmalarını sağlamak olmuştur. DSF sayesinde sıradan insanlar hem insanlığın birer parçası olarak hem de toplumları, kültürleri, politikaları ve ekonomileri oluşturan birer vatandaş olarak kendi temel değerlerinin farkına varabilmişlerdir. DSF, çok uluslu şirketlere hizmet etmek için türdeşleştirmeye dayanan, zenginliğe odaklı, sosyal olarak dışlayıcı ve çevreyi yok eden küreselleşmeye karşı, yeni bir dünya yaratmak için yaşamın her alanda yeniden politikleştirilmesi için çalışmaktadır (Sparke, Brown, Corva, 2005: 360-361; Teivainen, 2002: 621-622).

DSF ilk başta 1971'den beri her yıl İsviçre'nin Davos kentinde toplamakta olan Dünya Ekonomik Forumu'na karşı olarak ortaya çıkmıştır. 2001 yılında işçi sendikaları, gençler, akademisyenler, farklı toplumsal hareketler Brezilya'nın Rio Grande de Sul bölgesinin başkenti olan Porto Alegre'de küreselleşmeyi sermayeye değil insana hizmet eder hale getirmek için yeniden gözden geçirmek, yeniden tanımlamak ve yaratmak amacıyla toplanmaya başlamışlardır. DSF ve DEF birbirine ters iki forum olarak farklı zamanlarda ve farklı yerlerde var olmaktadır. DEF, DSF ortaya çıktığında otuz yılı aşkın süredir lüks bir kayak merkezinde polis eskortu eşliğinde toplanmaktayken ve kapalı kapılar ardında tüm dünyanın kaderini belirleyecek kararlar almaktayken, DSF yeni ortaya çıkan ve Porto Alegre kentinde halkın katılım sağladığı ve halka tamamen açık ve polis yerine kamu personelinin koordine ettiği bir forumdu. Bu iki ters güç bugünün küreselleşen dünyasını temsil etmektedir (Teivainen, 2002: 623-624).

DSF'den önce, 80'lerde ve özellikle 90'larda, sayısız toplumsal hareket neoliberal küreselleşmenin tahribatına karşı çıkmak için çaba göstermiştir. DSF köklerini 1992'de Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenen 1992 Rio Dünya Zirvesi'nden ve Küresel Güney (Global South) hareketinden almaktadır. 1996'da Zapatistalar tarafından Chiapas'ta Birinci Uluslararası İnsanlık ve Neoliberalizm Karşıtı Toplantı gerçekleştirilmiştir. Farklı ideolojilerin, sınıfların ve halkların neoliberalizm karşıtı bu sivil toplum koalisyonu 1999'da Seattle Protestoları ile geri dönülmez bir yola girmiştir. Sivil toplum, Zapatistalardan G7 Zirvelerine, Dünya Bankası ve IMF toplantılarına, Dünya Ticaret Örgütü pazarlıklarına kadar mümkün olan her fırsatı gösteriler için sahne olarak kullanmıştır (Teivainen, 2002: 623-624; Becker, 2007: 206-207).

Bu tarihsel süreçte, tarım, ticaret, iç ve dış borçlar, çevre, ekonomik iş birlikleri, insan hakları, eğitim, kadın hakları, iletişim gibi farklı konularda çok etkili bölgesel ve küresel ağlar oluşturulmuştur. Yeni küresel dayanışmacı hareket kadın hareketleri, çevreciler, yerliler, topraksız köylüler, göçmenler ve evsizler ve ırkçılık karşıtı hareketler gibi gruplar etrafında birleşmiştir. Bu hareketlerin tamamı kendi konularına ilişkin olarak ve erişebildikleri coğrafi alanlarda eylem planlarını haizdiler. Ancak bu yeni toplumsal hareketler ile eski işçi hareketlerinin ve sendikaların bir araya gelebilecekleri bir platform mevcut değildi.

DSF işte bu noktada tüm bu farklı hareketlerin bir araya gelebilecekleri ve birbirleriyle görüş alışverişinde bulunabilecekleri, deneyimlerini, analizlerini, işleyiş şekillerini paylaşabilecekleri ve yeni ağlar, kampanyalar ve iş birlikleri oluşturabilecekleri, yapıcı planlar oluşturabilecekleri bir toplanma alanı, açık bir platform yaratmıştır. Kısaca DSF tüm insanlığın katılımıyla mevcut dünya düzeninin dönüştürülmesi için bu çaba gösterme talebini dile getirmektedir. DSF neoliberal küreselleşmenin dayattığı tek yönlü düşünceye karşı olarak, kurulduğu tarihten bu yana farklılıklara ve çoğulculuğa saygı göstermektedir ve bunu varoluş şartlarından biri olarak benimsemiştir. DSF

aynı zamanda neoliberalizmin ve mevcut küresel düzenin nasıl sadece pazar odaklı olduğunu ve otoriterlik, militarizm, dışlama, hoşgörüsüzlük ve insanlık düşmanlığından beslendiğini de ortaya koymuştur. ‘Başka bir Dünya Mümkün’ sloganıyla ortaya çıkan DSF her toplantısında farklı konuşmacılara, atölyelere, panellere, tartışmalara, yürüyüşlere ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.

DSF fikrinin doğuşu esas olarak Oded Grajew’den çıkmıştır. Grajew Associacao Brasileira de Empresarios pela Cidadania (Brezilya Vatandaşlık İçin Girişimciler Derneği) koordinatörüdür. 2000 yılının Şubat ayında Bernard Cassen, Yurtttaşlarla Dayanışma Amacıyla Finans İşlemlerinin Vergilendirilmesi Derneği (ATTAC) Başkanı ve Le Monde Diplomatique direktörü, ve Francisco Whitaker (Brezilyalı aktivist) ile Paris’te buluşmuş ve forum fikrini görüşmüştür. Bu görüşmeden kısa bir süre sonra da ATTAC, Le Monde Diplomatique ve öncü diğer sivil toplum kuruluşları bir araya gelerek DSF’nin örgütlenme komitesini oluşturmuşlardır (Teivainen, 2002: 623).

2.2. DSF’nin Yapısı

Dünya Sosyal Forumu DSF’nin sürekli ve uzun vadeli bir süreç olmasını sağlamak üzerine görevlendirilen Uluslararası Konsey, DSF’nin kurucusu konumundaki sekiz örgütün yer aldığı Brezilya Örgütlenme Komitesi ve ulusal ve yerel sosyal forumların düzenlenmesinde görevli Ulusal Seferberlik Komiteleri olmak üzere üç ana organ aracılığıyla işlemektedir (Şensever, 2003: 32-36).

Uluslararası Konsey DSF’nin stratejik olarak alacağı yön konusunda merkezi bir role sahiptir ve Uluslararası Örgütlenme Komiteleri ile koordineli olarak çalışmaktadır. Uluslararası Konsey bir anlamda kendisini diğer organların üzerinde yerleştirmiştir, Uluslararası Konsey’in aldığı kararlar tartışmaya açık olmamakla birlikte Brezilya Komitesi’nin kuruluş toplantısından sonra yaptığı yazılı açıklamada Uluslararası Konsey’in bir iktidar yapısı olmadığı ve oy verme mekanizmasına sahip olmadığı ifade edilmiştir. Bölgesel ve toplumsal çeşitliliği kendi yapısı içinde yansıtmayı amaçlarken DSF’yi temsil etme ve onun adına açıklama yapma iddiasında olan bir yapı olmadığını da belirtmektedir (Şensever, 2003: 32-36).

Uluslararası Konsey’in temel sorumlulukları DSF’nin genişlemesi, gelişmesi ve pekişmesidir. DSF’nin stratejisinin belirlenmesi, uluslararası hareketlerin, kampanyaların, inisiyatifler ve diğer etkinliklerle ilişkileri sürdürmek, DSF’nin toplantılarının tanıtımını yapmak ve desteklemektir (Şensever, 2003: 32-36).

Brezilya Örgütlenme Komitesi ise DSF’nin kurucusu konumundaki sekiz örgütten oluşmaktadır; Associação Brasileira de Organizações Não Governamentais (Brezilya Sivil Toplum Kuruluşları Derneği), Ação pela Tributação das Transações financeiras em Apoio aos Cidadãos (ATTAC Brezilya Şubesi), Comissão Brasileira Justiça e Paz (Brezilya Adalet ve Barış Komisyonu), Associação Brasileira de Empresários pela Cidadania (Brezilya Vatandaşlık İçin Girişimciler Derneği), Central Única dos Trabalhadores (Birleşik İşçiler Merkezi), Instituto Brasileiro de Análises Sociais e Econômicas (Brezilya Sosyoekonomik Analizler Enstitüsü), Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra (Topraksız Köylüler Hareketi) ve Rede Social de Justiça e Direitos Humanos (Adalet ve İnsan Hakları Sosyal Ağı) ve bu komitenin üyeleri değişmemektedir (Teivainen, 2002: 631).

Ulusal Seferberlik Komiteleri ise ulusal ve yerel sosyal forumlar olarak, Uluslararası Konsey’in kararlarına tabi ve DSF’ye ve diğer sosyal forumlara yerel düzeyde örgütleyici ve düzenleyici konumdadırlar ve genellikle yerel düzeyde düzenlenen sosyal forumlarda yerel temsilci konumuna gelmektedirler (Şensever, 2003: 32-36).

DSF İlkeleri’ne göre siyasi parti temsilcileri ve askeri örgütler sürece katılamaz ve Forum’da partilerini temsilen yer alamazlar. İlkeleri kabul eden devlet başkanları ve liderler veya meclis üyeleri ancak kişisel olarak, partilerinden bağımsız olarak, Forum’a davet edilebileceklerdir. Forum süreçlerinde oylamak yoktur, kararlar mutabakat anlayışı ile alınır ve kimse Forum adına açıklama

yapamaz. Dolayısıyla DSF toplantıları DSF'nin kurumsal varlığı adına karar veremez ve herhangi bir sosyal forum oluşumu adına kimse tüm katılımcıları temsil etme iddiası taşıyan tek bir bildirge yayımlanamamaktadır, katılan her bir organizasyon ya da hareket dilerse kendi adına açıklama yapabilmektedir.

Forum bir dünya sürecidir ve tüm toplantıların bu çerçevede uluslararası bir boyutu mevcuttur. Bütün dünya ülkelerinden örgütleri, hareketleri ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirip ilişki kurmalarını sağlar ancak dünya sivil toplumunu temsil eden kurumsal bir varlık ya da kurum olma amacını gütmmez. DSF çoğulculuk ve çeşitliliğe önem veren, devletçilik, merkezîyetçilik ve particilikten uzak bir ortamdır. Başka bir dünya inşa etmek amacıyla yerel ve küresel düzeyde somut eylemler içinde bulunan örgütlerin ve hareketlerin merkezîyetçi olmayan bir biçimde birbiriyle ilişkiye geçmesini sağlar.

Karşılıklı ilişki kurma ortamı olarak DSF, dünyanın geçirmekte olduğu insanlık dışı sürece ve devlet şiddetine karşı şiddet içermeyen toplumsal direnişi artırma kapasitesi olan örgütler ve hareketler arasında yeni ulusal ve uluslararası bağlar kurmayı ve böylece bu örgütler ve hareketler tarafından gerçekleştirilen insanca çabalara destek vermeyi amaçlar. DSF katılımcı örgüt ve hareketlerin eylemlerini yerelden ulusal düzeye taşımalarını, küresel bağlamda aktif katılımı amaçlamalarını ve dayanışma içinde yeni bir dünya yaratmak adına denemekte oldukları değişim sağlayıcı pratiklerini küresel gündeme oturtmalarını teşvik eden bir süreçtir.

3. FORUM TOPLANTILARI

3.1. 2001 Porto Alegre I

2000 yılında, 1999 Seattle Protestolarından sadece iki ay sonra, protestocular Davos'a yine aynı amaçla, DEF toplantılarını sabote etmek ve başarısız kılmak için gitmişlerdir.

2000 yılında Davos'ta gerçekleşen bu toplantı sırasında farklı milletlerden gelen elli kadar entelektüel 'Davos'a karşı Davos'ta' sloganıyla Davos'u başarısız kılmak için toplanmışlarsa da ancak ciddi bir polis müdahalesi ile Seattle'daki gibi geniş katılımlı bir toplantı yapılması engellenmiştir. Bunun sonucu olarak, küresel güneyde, Dünya Sosyal Forum'u olarak isimlendirilen ve sembolik olarak Davos ile aynı tarihlerde düzenlenen Davos'a karşı toplantı düzenlenmesi fikri ortaya çıkmıştır (Teivainen, 2002: 623).

Porto Alegre'nin seçilmesi hem lojistik hem tarihsel olarak mantıklı bir yerdi. Belediyede o tarihte ve ondan önce tam on iki yıldır iktidarda olan İşçi Partisi (Partido dos Trabalhadores) toplantının yapılmasını desteklediği gibi, köklerini işçi ve sendika hareketlerinden ve diğer toplumsal hareketlerden alıyordu ve şehirde uygulanmakta olan katılımcı bütçeleme uygulaması sivil toplum için pozitif bir örnek oluşturmaktaydı. Katılımcı bütçeleme uygulaması 1989 yılından beri Porto Alegre'de ve 1999'dan beri Rio Grande de Sul eyaletinde mevcuttu ve her yıl her bölgenin ve şehrin yerleşik halkı genel kurullarda katılım sağlayarak bütçenin nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusunda fikir sunmaları için teşvik edilmekteydi (Teivainen, 2002; 624, Becker, 2007: 208; Sparke, Brown, Corva, 2005: 364).

2001 yılının Ocak ayında Porto Alegre'de gerçekleşen ilk DSF toplantısı, yaklaşık 2000 kişi beklenmekteyken çoğunluğu Güney Amerika, Fransa ve İtalya'dan olmak üzere yaklaşık 10000 katılımıyla gerçekleşmiştir. Sivil toplum kuruluşları, sosyal hareketler, halk toplulukları, sendikalar, gençler ve akademisyenler 'aşağıdan küreselleşmenin' yaratılması ve kar amacı gütmek yerine insanlara fayda sağlayacak, insan haklarını, sosyal adaleti ve çevresel sürdürülebilirliği öncelik olarak benimseyen yeni bir küreselleşme anlayışının yeniden tanımlanması ve yaratılması için bir araya gelmişlerdir. Bu toplantı ve bir araya geliş, küreselleşme karşıtlığının yerini 'alternatif küreselleşme' arayışının alması bakımından çok önemli bir adımdır (Teivainen, 2002: 624; Becker, 2007: 208).

Alçakgönüllülikle düzenlenmiş DEF karşıtı bu yıllık toplantılar bugün sivil toplumun bir araya geldiği dünyanın en büyük açık platformu, toplanma yeri haline gelmiştir. DEF toplantıları yaklaşık

2000 kişinin katıldığı kapalı toplantılar olarak varlığını sürdürmüşken, DSF toplantıları katılım katlanarak çoğalmış, 2002 yılında yaklaşık 50000, 2003 ve 2004 yılında 100000 ve 2005 yılında 155000 kişinin katılımı sağlanmıştır ve bu katılım artarak devam etmiştir. DSF'nin sivil toplum için sağladığı bu açık platform olabilme imkanı, DSF'nin hızla DEF'nin gölgesinden çıkmasını sağlamış ve DEF popülerliğini yitirirken insanlar DSF hakkında konuşmaya başlamıştır.

25 Ocak 2001'de başlayan Birinci Dünya Sosyal Forum'u toplantısı, Porto Alegre I, yaklaşık 4000 kişinin gerçekleştiği bir açılış şenliği ile başlamıştır. Açılışın ardından katılımcılar kent merkezinde buluşarak 'Yaşam İçin Yürüyüş, Başka bir Dünya Mümkün' eylemine katılmışlardır ve açık hava konseri ile ilk gün sona ermiştir. Porto Alegre I'de, 29 Ocak 2001 gününe kadar her sabah, her birine yaklaşık 400 - 900 kişinin katıldığı ve aynı anda gerçekleşen dört büyük toplantı gerçekleşmiştir. Toplantılar zenginliğin üretimi ve toplumsal yeniden üretim, kaynaklara erişim ve engeller, sivil toplum ve kamusal alan ve siyasal erk ve yeni toplumda etik başlıkları altında gerçekleşmiştir. Bu temel toplantıların yanı sıra sosyal hareketlerin ve sivil toplumun kendi düzenledikleri yüzlerce atölye ve seminer gerçekleşmekteydi. Ayrıca, tüm dünyadan seçilmiş parlamenterlerin katıldığı Dünya Parlamenterler Forumu, muhalif yargıçların katıldığı Dünya Yargıçlar Forumu ve Porto Alegre Belediye Başkanı'nın yönettiği Dünya Yerel Yönetimler Formu da yine Porto Alegre I'de gerçekleşmiştir. Porto Alegre I, bir yıl sonra Davos'ta toplanacak olan DEF ile aynı tarihlerde yine Porto Alegre'de düzenlenmesi kararıyla sona ermiştir (Becker, 2007: 207-208).

3.2. 2002 Porto Alegre II

31 Ocak – 5 Şubat 2002 tarihleri arasında gerçekleşen İkinci DSF, Porto Alegre II, 11 Eylül saldırılarının ardından gerçekleşmiştir. 'Savaşa Karşı Barış İçin, Başka bir Dünya Mümkün' açılış eylemine yaklaşık 50000 kişi katılmıştır. Eylemler asıl olarak Porto Alegre halkının katılımıyla gerçekleşmiştir ve İşçi Partisi, sendikalar ve topraksızlar hareketleri öncülük etmiştir (Becker, 2007: 208; Şensever, 2003: 47-48).

Porto Alegre II ile birlikte DSF, Davos'un gölgesinden sıyrılmıştır ve hatta Financial Times, DEF'yi kötü organize edilmiş olarak eleştirerek, artık dünyanın sorunlarına yanıt üretmediğini iddia etmiştir.

129 farklı ülkeden delegenin katıldığı, 50000 kadar katılımcının büyük çoğunluğunun yine Güney Amerika, Fransa, İtalya ve İspanya'dan olduğu Porto Alegre II yine 800'den fazla seminer ve atölyeye ev sahipliği yapmış ve bu atölyelerde komünizmin geleceğinden temiz su sorununa kadar birçok tematik toplantı gerçekleşmiştir. 'Savaştan bir dünya mümkün' teması etrafında birçok önemli toplantı gerçekleşmiş, Noam Chomsky kurumsal küreselleşme ile ilgili, Rigoberta Menchu Guatemala yerlilerinin ve Hugo Blanco Perulu köylülerin hareketleri ile ilgili deneyimlerini aktarmışlardır. Porto Alegre II ayrıca FTAA zirvesine karşı protesto eylemlerine de sahne olmuştur (Becker, 2007: 208; Şensever, 2003: 47-48).

DSF Organizasyon Komitesinin ortak kararı ile DSF sonuç bildirgesi yayımlanamamaktadır ancak Porto Alegre II'de Sosyal Hareketler Buluşması gerçekleşmiştir ve Sosyal Hareketler Çağrısı olarak adlandırılan bir belge ortaya çıkarılmıştır.

Sosyal Hareketler Çağrısı temel olarak neoliberalizme, savaşa ve militarizme karşı direniş, sosyal adalet ve barış için bir araya gelen binlerce insanın neoliberalizme ve savaşa karşı mücadelelerinde devam etme niyetinde olduklarını ve başka bir dünyanın mümkün olduğunu ifade etmek için toplandıklarını bir kez daha dile getirmiştir. Çağrı katılımcıların çeşitliliğine vurgu yapmıştır; kadın ve erkek, yetişkin ve genç, yerli halklar, kır ve kentliler, işçiler ve işsizler, evsizler, yaşlılar, akademisyenler, öğrenciler, göçmenler, her inanç, renk ve cinsel yönelimden insanlar bir araya gelmiştir. Çağrı, mevcut sistemin başta kadınlar, çocuklar ve yaşlılar olmak üzere tüm insanların açlık, sağlık hizmeti yokluğu ve önlenemez hastalıklardan ötürü ölmesi dramını yeniden yarattığına dikkat çekmiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından ABD'nin 'terörizmle savaş' adı altında sivil ve politik halklara ve tüm dünyaya saldırdığının, terörist yöntemlerin kullanıldığının ve ABD hükümeti ve müttefiklerinin egemenlik alanlarını pekiştirmek için giriştikleri küresel bir savaşın başlangıcında

olunduğunun, bu savaşın neoliberalizmin daha da zalim bir yüzünü ortaya çıkardığının ve ırkçılık ve yabancı düşmanlığı propagandası yapıldığının altını çizmiştir (Şensever, 2003: 51-54).

3.3. 2003 Porto Alegre III

Porto Alegre III, 2003 yılının Ocak ayında neoliberal ekonomi politikalarına ve ABD'nin Irak Savaşı'na karşı iki büyük sokak protestosu çerçevesinde ve bu konular etrafında düzenlenen açılış konuşmaları, paneller, atölyeler ve yoğun tartışmalar eşliğinde gerçekleşti. Forum DSF'nin farklılıkları nasıl kucakladığının bir kanıtı olarak gençler, yaşlılar, kadınlar, erkekler, Latin Amerikalılar, Avrupalılar ve siyahilerin katıldığı yaklaşık 40000 kişilik bir mitingle açıldı (Sparke, Brown, Corva, 2005: 365; Pleyers, 2008: 78).

Sivil toplumun esas alındığı bir yapı olması nedeniyle politikacıların herhangi bir partiyi temsil edecek şekilde Forum'a katılımları yasak olsa da dönemin Brezilya Başkanı Lula 100000'den fazla kişiye açık hava tiyatrosu olan Por-do-Sol'da bir konuşma yaptı. Lula, buradan kendi sözleriyle, 'başka bir dünyanın mümkün olduğunu Davos'un Porto Alegre'yi dinlemek zorunda olduğunu göstermek için' DEF toplantısına katılmak üzere ayrıldı (Sparke, Brown, Corva, 2005: 365-366; Pleyers, 2008: 78).

Porto Alegre III'de 1300'e yakın seminer ve atölye düzenlenmiş olup, konularla ilgili ana başlıklar demokratik ve sürdürülebilir kalkınma, ilkeler ve değerler, insan hakları, çeşitlilik ve eşitlik, medya, kültür ve karşı-hegemonya, siyasi erk, sivil toplum ve demokrasi ve demokratik dünya düzeni, militarizme karşı mücadele ve barışı savunmak olarak belirlenmiştir (Sparke, Brown, Corva, 2005: 365-366).

Noam Chomsky Davos ve Porto Alegre için şu ifadeyi kullanmıştır; DSF umut ve optimizm ile yükselirken, Davos'ta DEF'in önemini ve gücünü kaybetmeye başlaması ile birlikte karanlık bir ruh hali hakimdir. Örgütlenme Komitesi Üyesi Candido Grzybowski ise Porto Alegre'nin Davos'a muhalif olarak başladığını ancak gelinin noktada 100000 kişinin katılımıyla artık Davos'un Porto Alegre'ye muhalefet yaptığını ifade etmiştir (Sparke, Brown, Corva, 2005: 366).

Porto Alegre III'de iki önemli karar alınmıştır; bir sonraki toplantı Asya ve Afrika halklarının katılımının kolaylaşabilmesi ve DSF'nin çok kültürlülüğünün pekiştirilebilmesi için Mumbai'de gerçekleşmesine ve DSF'nin düzenleneceği tarihlerin belirlenirken DEF'in dikkate alınmayacağına karar verildi.

3.4. 2004 Mumbai

DSF Dördüncü Forumunun Mumbai'de düzenlenmesi kararı Dördüncü Forum'un niteliğini ve havasını çarpıcı şekilde değiştirmiştir. Brezilya'daki gibi belediye desteği olmamasına rağmen sivil toplumun dayanışmacı gücü zorlukların üstesinden gelmiş ve her yıl olduğu gibi Forum konuşmalar ve kültürel etkinliklerle geniş katılımlı bir açılışla başlamıştır (Patomaki, Teivainen, 2004: 145-146; Pleyers, 2008: 80).

Porto Alegre'de Brezilyalı yerel aktivistlerin ağırlıklı katılımı olduğu gibi, Mumbai Forumunda da katılımcıların büyük çoğunluğu özellikle Güney Kore'den gelen eylemcilerle birlikte desteklenen Asyalı katılımcılardan ve Hintli eylemcilerden oluşmaktaydı ve toplantılar farklı atölyeler, seminerler, açık oturumlar, kültürel etkinlikler ve dayanışma toplantıları ile gerçekleşmiştir. Forumun Mumbai'de gerçekleşmesi sınırlayıcı bir faktör olmak yerine yerel ve küresel eylemciler arasındaki bağları kuvvetlendirmiştir. Ayrıca, Forum hazırlıkları başlamadan önce Mumbai'de en fazla 200 kişi DSF'den haberdarken, Forum'un gerçekleşmesi ile birlikte en az 30000 Dalit ve Adivasi toplantıya katılım sağlamıştır ve komünalizm, kast sistemi, ırkçılık ve ataerki gibi farklı konuların Forum'un gündemine alınmasını sağlamıştır. Tartışılan konuların çeşitliliği ve genişliği medyada Forum'un herhangi bir mesajı olmadığı eleştirisine konu olmuştur ancak gözden kaçırılan husus DSF'nin tam olarak bu çeşitliliği ve görüş ve ihtiyaç farklılıklarını ortaya koyma çabası ve bu farklı görüşlerin dile

getirilmesi için bir platform oluşturma amacıdır (Becker, 2007: 209-210; Patomaki, Teivainen, 2004: 146).

100.000'den fazla katılımcının yer aldığı bir forumun düzenlenmesi riskli olduğu kadar emek gerektiren bir süreç olmakla birlikte, Hindistan Organizasyon Komitesi bir yıldan kısa bir süre içinde, belediyenin de desteği olmadan, takdir edilecek bir çalışma ile ufak bazı pürüzler haricinde başarılı bir organizasyona ev sahipliği yapmıştır. Toplantı salonları kadar sokaklar da ciddi bir kalabalığa ulaşmıştır ve sivil toplum toplantı odalarında gerçekleşen resmi toplantıların yanı sıra sokaklarda çadırlarda da gayri resmi toplantılar yaparak iki paralel toplantı süreci yaşamıştır. Sıcak ve nemli hava temiz su temininde sıkıntılar yaşatmıştır ancak yerel tedarikçiler sayesinde bu sorun kısa sürede aşılmıştır. Onlarca yerel grup ucuz ve sağlıklı yiyecek stantları kurmuş ve bu deneyim sayesinde 'dayanımcı ekonomi', adil ticaret ve yerel üretimden elde edilen ürünlerin desteklenmesi ileriki Forumlar için kilit hususlardan bir tanesi haline gelmiş ve Forumlarda tartışılan fikirlerin uygulamasının birebir örneği Mumbai'de deneyimlenmiştir (Becker, 2007: 209-210; Patomaki ve Teivainen, 2004: 146, 152; Pleyers, 2008: 81).

3.5. 2005 Porto Alegre

2005 yılının Ocak ayında Porto Alegre'de 132 ülkeden gelen 155.000'den fazla katılımcı Beşinci DSF için toplanmıştır. 2005 yılı itibariyle Forum o kadar genişlemiştir ki, tek bir katılımcının Forum'un programını, amacını ve aktivitelerini takip etmesi ve anlaması imkansız hale gelmiştir. 2.500'den fazla aktivite gerçekleşmiş, döviz spekülasyonlarının önüne geçmek için parasal işlem vergisinin getirilmesine yönelik eylemlerden, akademinin ve üniversitenin yeni bir dünya yaratılmasındaki rolüne kadar birçok farklı konu tartışılmıştır ve 35.000'den fazla genç Gençlik Kamplarında bir araya gelmiştir. Nihayet, 100 farklı yerli grubundan 400 delege toplanmış ve sonuç bildirgelerini 'Başka bir Dünya Mümkün ve bizler o dünyanın birer parçasıyız' diyerek sonlandırmışlardır (Becker, 2007: 210-211; Sparke, Brown, Corva, 2005: 369).

3.6. 2006 Çok Merkezli Dünya Sosyal Forumu

2006 yılına gelindiğinde Forum 'çok merkezli' bir modele evrilmiş ve üç kıtada üç merkezi içine alacak şekilde çok merkezli olarak gerçekleşmesine karar verilmiştir. Mali, Bamako'da, Venezüella Karakas'ta ve Pakistan Karaçi'de eş zamanlı olarak gerçekleşmesi planlanan toplantılardan Karaçi'de gerçekleşecek olanı, Pakistan'da yaşanan deprem nedeniyle Mart ayına ertelenmiş, diğerleri Ocak ayı içerisinde gerçekleşmiştir (Becker, 2007: 211-214).

Venezüella'da gerçekleşen Forumu 2.500 farklı organizasyonu temsilen yaklaşık 80.000 kişi katılmıştır. ABD'li aktivistlerin katılımı bu tarihe kadar yavaş bir hızla artarken, ilk kez bu Forumda göze çarpan bir katılım sağlamışlardır. Karakas Forumunun başlangıcında bölgenin temel sorunlarına odaklanmak amacı varken ve ilk gün 'savaşa hayır, emperyalizme hayır, başka bir dünya mümkün, başka bir Amerika mümkün' sloganları hakimken, toplantı sırasında tartışmalar radikalleşmiş ve savaşa ve küreselleşmeye ilişkin tartışmalar yerini anti-emperyalizm ve anti-kapitalizm tartışmalarına ve sloganlar da 'eğer sosyalistse, başka bir dünya mümkün'e bırakmıştır. Her ne kadar birçok farklı konu ve kaygı katılımcıları Forumu katılmak için teşvik etmişse de esaslı olarak tartışılan temalar yine neoliberal ekonomi politikaları ve ABD'nin Irak Savaşına direniş etrafında yoğunlaşmıştır (Becker, 2007: 211-214).

3.7. 2007 – 2010 Yılları Arası

2007 yılının Ocak ayında DSF Kenya'nın Nairobi kentinde gerçekleşmiştir. 60,000'den fazla insan ve 110 ülkeden gelen 1,400 organizasyon katılım sağlamıştır ve bu toplantı o zamana kadar DSF tarihinin en küresel katılımın olduğu toplantı olmuştur. Bununla birlikte bu 2007 DSF toplantısı, daha büyük ve imkanlı olanların ve daha fazla sponsorluk sağlamış olanların, daha iyi olanaklarla temsil edildiği ve dolayısıyla seslerini daha iyi duyurabildikleri, bir 'sivil toplum panayırı' olmakla eleştirilmiştir. Bunun nedeni bu sivil toplum kuruluşlarının verdikleri mesajların daha önemli olması

değil, sadece daha fazla bütçelerinin olmasıdır. Dolayısıyla, toplantı kendi içinde, yine toplantıya katılım sağlayan bazı büyük sivil toplum kuruluşlarına karşı özellikle Kenya ve Güney Afrikalı sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleşen protesto gösterilerine sahne olmuştur (Pleyers, 2008: 81-83; Scerri, 2013: 113).

2008 yılında DSF tekrar çok merkezli modele dönmüş yerel binlerce organizasyon Ocak ayının sonlarında farklı yerlerde toplantılar düzenlemiştir. 2009 yılında DSF Brezilya'nın Belem şehrinde gerçekleşmiştir ve 1,900'den fazla yerli ve 190'dan fazla etnik grup vatansız kişilere dikkat çekmek adına katılım sağlamıştır.

2010 yılında DSF tekrar çok merkezli olarak düzenlenmiş ve 35 ulusal, yerel ve lokal forum aynı anda gerçekleşmiştir. Porto Alegre'de ise DSF 10. yılına özel DSF'nin karşılaştığı zorluklara ve çözüm önerilerine ilişkin uluslararası bir seminer gerçekleşmiştir. 2010 yılı DSF'nin bir diğer önemli gelişmesi ABD'nin Detroit kentinde 18,000'den fazla kişinin katıldığı DSF toplantısı olmuştur (Scerri, 2013: 113).

3.8. 2011 Dakar

2011 yılının Şubat ayında Senegal'in Dakar kentinde 11. DSF toplantısı gerçekleşmiştir. 150 farklı ülkeden, 75,000'den fazla kişi, 1200'den fazla aktivite düzenlemiştir (Scerri, 2013: 114-115).

2011 DSF hem DEF programından kopmak ve özerk bir varlık sergilemek için hem de sayıları 50,000'den fazla olan UCAD üniversitesi öğrencilerinin de katılım sağlayabilmesi amacıyla ertelenerek Şubat ayında gerçekleşmiştir. Ancak, toplantı başladığında dönemin Senegal Başkanı Abdoulaye Wade'nin toplantı açılış konuşmasını yapma talebinin DSF tarafından reddedilmesi nedeniyle hem destek bütçesinde kesinti yapıldığı hem de üniversiteye DSF'ye desteğini geri çekmesi için baskı yaptığı ve üniversitenin tatilinin ertelenerek derslerin devam ettiği ortaya çıkmıştır. Üniversitelerde derslerin devam etmesi nedeniyle lojistik sıkıntılar yaşanmış, toplantılar, derslikler yerine çadırlarda gerçekleşmiştir. Bu son dakika gelişmesi nedeniyle DSF programı ancak toplantı başlangıç tarihinden iki gün sonra dağıtılmıştır ve programda hiçbir toplantının yeri (çadırı) belirtilmemiştir (Scerri, 2013: 114-115).

Wade, desteğin bu şekilde geri çekilmesini o dönemde gerçekleşmekte olan Arap Baharı'nın ülkesine sıçramasından korkması olarak açıklamıştır.

Hafta ortasına doğru sokak satıcıları şişe sular satmaya, Çin malları satmaya ve hatta şirketler eşantyon olarak meşrubat dağıtmaya başlamış ve Forum'un adil ticaret, dayanışmacı ekonomi ve sömürü karşıtlığı ilkeleri bir nevi ihlal edilmiştir. Ayrıca, bazı toplantılar ses sistemleri kullanmaya başlamış ve bu durum ses sistemi kullanmayan toplantıların sabote olmasına neden olmuştur. Katılımcılar ayrıca neden aksaklıklara karşı yedek ve destekli planların mevcut olmadığını, neden plastik şişede su satıldığını, neden katılımcılar için çocuk bakım merkezlerinin bulunmadığını ve toplantının şehre çok uzak altyapısı eksik bir kampüste gerçekleşmek zorunda olduğunu sorgulamışlardır (Scerri, 2013: 114-115).

Dakar toplantısında yaşanan tüm bu karışıklıklar bir kez daha, iyi örgütlenmiş ve finansal desteği olan orta dereceli sivil toplum kuruluşlarının kısa süre içerisinde bir araya gelerek toplantıdan fayda sağlayabildiklerini ve özellikle az gelirli insanların ve grupların, örneğin Afrikalı kadınların dezavantajlı konuma düşüklerini göstermiştir.

Ne düzenleyici komite ne Uluslararası Konsey bu tür bir karışıklığa ve aksamaya hazırды. Uluslararası Konsey toplantısından hemen sonra kısmen sessiz kalmış, oluşan sorunları araştırmadaki pasif davranmıştır. Ancak 2011 yılı sonlarına doğru DSF'yi düzenleme ağının güçlendirilmesine ve bazı değişiklikler yapılmasına karar verilmiş, acil durumlarda nasıl davranılması gerektiğine ilişkin bir protokol yaratılması gerektiği kabul edilmiştir. Bir diğer sorun ise halihazırda gerginlik altında olan Senegal toplumu gibi toplumlara 70,000'in üzerinde katılımcı ile bir forumun empoze edilip

edilmemesi ve bunun karşısında toplantıların sembolik olarak Global Güney’de gerçekleşmesi gerektiği tartışmasıdır (Scerri, 2013: 116).

Dakar sonrası tartışmalar DSF’nin kendi kendini örgütleyen ve organize eden, bir ağların ağı, toplantıların toplantısı ya da hareketlerin hareketi olarak tanımlaması mücadelesi ile doğrudan ilişkilidir. Dakar hem DSF’nin organizasyonel ve içsel sorunlarını hem de halk hareketlerine karşı köklenmiş sivil toplum kuruluşlarının elitizm eleştirilerini açığa çıkarmıştır (Scerri, 2013: 116-117).

4. 2018 SALVADOR DE BAHÍA VE DSF’NİN GELECEĞİ

4.1. 2018 Salvador de Bahia

2012 yılında DSF Porto Alegre’de, 2013 ve 2015 yıllarında Tunus’ta, 2016 yılında ise Montreal’de gerçekleşmiştir. 2014 ve 2017 yıllarında DSF toplanmamıştır.

2018 yılının Mart ayında DSF Brezilya’nın Salvador de Bahia kentinde 80.000’den fazla kişinin katılımı ve 2000’den fazla etkinlikle toplanmıştır ve yine her zamanki gibi büyük bir yürüyüşler ve neoliberal küreselleşme karşıtı gösterilerle başlamıştır. Forum programı yüz sayfadan uzundur ve atölye ve toplantılar onlarca farklı mekanda gerçekleşmiştir. Böylesi bir ortam, bir aktivistin umudunu ve motivasyonunu bir sonraki seneye yetecek kadar güçlendirecek nitelikte olmakla birlikte, bir kişinin Forum’dan ne kadar fayda sağlayabileceği tartışmalıdır. Ayrıca, katılımcıların %80’den fazlasının Brezilyalı olması, Avrupalı katılımcıların çok zayıf temsili ve Asya’nın neredeyse hiç temsil edilmemesi Forum’un gerçekten ne kadar küresel olduğunun da sorgulanmasına yol açmaktadır (Mestrum, 2018). Gerçekten aşağıda da açıklanacağı üzere Forum’a gerçekleşen bu büyük katılım Forum’u alanında dünyanın en zengin ve büyük hareketlerinden biri haline getirmişken, aşağıda da daha ayrıntılı açıklanacağı üzere yavaş yavaş bu zenginliğin ve bilgi birikiminin nasıl daha iyi kullanılması gerektiği, bu geniş katılımlı toplantıların ne kadar verimli geçtiği üzerine daha fazla soru sorulmaya başlanmıştır.

Atölyelerin sadece az bir kısmı politik içerikli ve daha da azı neoliberalizm karşıtı strateji ve alternatiflerin geliştirilmesine yöneliktir. Geçtiğimiz yıllardaki forumların atölye ve toplantı içeriklerinin büyük bir kısmını oluşturan uluslararası finans kurumları, serbest ticaret, iklim değişikliği gibi içeriklere 2018 yılında çok daha az yer verilmiştir (Mestrum, 2018).

80.000’den fazla kişinin bir araya geldiği bir Forum düzenlemek yadsınamayacak bir başarı olmakla beraber, Asya ve Avrupa’nın çok az temsil edilmesi ve bunun nedeninin sadece lojistik zorluk değil, insanların forum fikrinden yavaş yavaş vazgeçmesi olduğu dikkate alındığında Forum’un neden bu insanları kaybetmeye başladığının incelenmesi gerekmektedir(Mestrum, 2018).

Toplantılar haricinde, Uluslararası Konsey’in toplandığı iki buçuk gün boyunca da konuşma yapmak için kişi başına ortalama dört dakika düşüyordu ve bu ortak yapıcı bir tartışma gerçekleşmemesine, eski söylemlerin tekrar edilmesine ve herhangi bir konuda bir çözüm üretilmemesine neden olmuştur (Mestrum, 2018).

4.2. Forum’un Bir ‘Sesi’ Var mı?

2001 yılında Forum ‘Başka Bir Dünya Mümkün’ sloganı ile ortaya çıkmıştır ve binlerce entelektüel ve farklı halk hareketleri katılımcıları DEF’e karşı, küresel alternatifler ve stratejiler geliştirmek ve neoliberal küreselleşme zamanında küresel bir karşı güç oluşturmaktı. Bu amaçla ve özellikle aşırı sol grupların ortak düşman neoliberalizme karşı birleşmek yerine kendi aralarında anlaşmazlık yaşamalarının önüne geçmek için temel kuralların kabul edildiği Dünya Sosyal Forumu İlkeleri oluşturulmuştur. Ancak zamanla bu İlkeler siyasal eylemlerin önünde bir fren niteliği taşımaya başlamıştır.

Kabul edilen İlkeler göre Forum’un bir sözcüsü yoktur ve hiç kimse Forum adına açıklama yapamaz ancak bu Forum’un herhangi bir ‘sesi’ olmadığı ve olmaması gerektiği anlamına mı gelmektedir? Uluslararası Konsey hiçbir şekilde bir siyasal eylem kararı alamayacak mıdır? Forum’un kurucuları

hala aktif olarak Forum'da yer almaktadır ve fikir birliğinde olunan konularda dahi herhangi bir eylem kararı alınabilmesine engel olmaktadır (Teivainen, 2003: 4-8).

Özellikle Forum'un Brezilyalı kurucuları arasında süregelen bu, 'siyasi olan herhangi bir konuya değinme' endişesi amacı başka bir dünya yaratmak olan bir yapı söz konusu olduğunda esasında kabul edilemeyecek niteliktedir. Bu durum aynı zamanda Uluslararası Konsey'in genç ve dinamik üyeleri ile daha yaşlı ve muhafazakar kurucuları arasında sürekli bir sürtüşmeye neden olmaktadır (Teivainen, 2003: 4-8).

DSF neoliberal küreselleşme karşıtı hareketlerin koordinasyonu için atılması gereken adımlara somut katkı sağlamak zorundadır ve varlığı buna bağlıdır. Zira Forum bu anlamda tek küresel forum olduğu gibi dönüştürücü bir hareket ve eylem yaratabilecek potansiyele sahip de tek yapıdır.

4.3. Yatay Örgütlenme Modeli

Bir diğer eleştiri ise Forum'un yatay örgütlenme modeline gelmektedir. Her ne kadar dikey örgütlenme ve aşırı bürokrasi istenmeyen bir model olsa da Forum'un kabul ettiği yatay örgütlenme modeli esas sorunların üzerlerinin örtülmesine neden olan bir yapıya dönüşmüştür ve yatay örgütlenme ile tam olarak ne amaçlandığı belirsiz kalmaktadır. Dikey örgütlenmemenin olmaması kişi ya da kurumların herhangi bir sorumluluğunun olmaması ve dolayısıyla da hesap verme zorunluluğunun olmaması sonucuna yol açmaktadır. Şeffaflık ve demokrasi anlayışından uzaklaşmıştır. Yatay örgütlenme fazlasıyla çekici bir ifade olsa da tam olarak tanımlanması gerekmektedir. Zira insanların toplandığı küçük ya da büyük herhangi bir toplantıda güç ilişkileri her zaman mevcuttur ve bunların şeffaf bir sistematik içerisinde demokratik olarak çözümlenmesi gerekmektedir (Becker, 2007: 216; Teivainen, 2003: 9-11).

Bu durum Forum'da gerçekleşen seminer ve diğer aktivitelere de yansımaktadır; her türlü hiyerarşinin reddedilmesi 'kadın ve futbol' ya da 'LGBT ve hip-hop' gibi bir atölyenin finansal krizler ya da savaş ve barış üzerine gerçekleşen bir atölye kadar önemli sayılması sonucunu doğurmaktadır. Neoliberalizm karşıtı alternatifler ve stratejiler her bir sosyal hareketin kendi içinde bunu yapması gerektiği gerekçesi ile reddedilmektedir (Teivainen, 2003: 9-11).

Bu noktada akla yine bu kadar apolitik bir forumun neden var olması gerektiği sorusu gelmektedir. Eğer bir forum, forum olarak var olamayacaksa ve binlerce hareketin bir araya geldiği fiziksel bir alan olarak kalacaksa o zaman gerekliliği de tartışmaya açılacaktır.

Nairobi, Dakar ve Salvador de Bahia'da yaşanan organizasyonel sıkıntılar da DSF'nin bir ortak ağ olabilme amacı bakımından ciddi organizasyonel eksiklik içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktada 'merkezileşmemenin' ve kendi kendini organize eden toplantıların artı ve eksileri tartışılmalı, DSF içerisindeki elit gücün varlığı ve DSF'nin küresel bir forum olarak durduğu yer tanımlanmalıdır.

Nitekim bu yatay örgütlenme modelinde esasında var olan hiyerarşi gizli olarak varlığını tanımlanmamış ilkeler ve prosedürler altında, hesap verme sorumluluğu olmadan sürdürmektedir. Eğer yapılar kimin ne yaptığı belli olmayacak kadar karmaşık olursa yanlış anlaşılmanın olması da kaçınılmazdır.

Karşılaşılan tüm sorunlara ve akıllara gelen tüm sorulara rağmen DSF inkar edilemez bir başarıdır. Alternatif küreselleşme modellerinin tartışılması için sivil toplum hareketlerine benzersiz bir forum sunabilmiştir, bu konuda fazlasıyla yol kat etmiştir ve en önemlisi sivil toplumu dünyanın diğer 'süper gücü' olarak ortaya koyabilmiştir. Aynı zamanda en önemli ve yaratıcı fikirler ve adımlar yıllık küresel toplantılarda değil yerel, bölgesel ve ulusal toplantılarda ortaya çıkmaktadır. DSF bugün sivil toplumun neoliberal küreselleşme karşıtı alternatif bir küreselleşme modeli yaratmada kendi kendini organize edebilen bir yapı olarak hiç olmadığı kadar önem taşımaktadır.

5. SONUÇ

Brezilya ve Fransa kaynaklı Dünya Sosyal Forumu halk hareketlerini temel alarak, kendini hareketlerin hareketi olarak tanımlamak suretiyle tamamen sadece insan kaynaklı bir aşağıdan küreselleşme örneğini ortaya koymaktadır. Makalemizde, Dünya Sosyal Forumu'nun neoliberal küreselleşmeye bir alternatif olup olamayacağı sorusunu sorarken Dünya Sosyal Forumu'nun zenginliğinin esasında onun ortaya koyabileceği güçlü alternatif modelini baltalayan bir unsur olduğunu fark ettik. Şöyle ki, kurulduğu tarihten bugüne kadar Dünya Sosyal Forumu ve Forumu katılım ciddi bir hızla artmıştır. 2018 yılında Dünya Sosyal Forumu Zirvesine 80.000'den fazla kişi katılmış, 2000'den fazla etkinlik gerçekleşmiştir. Bu bir yanda Forum kurucularının dahi öngöremedikleri bir başarıdır: her bir toplantıda gerçekleşen yüzlerce etkinlik toplumsal taleplerin ne kadar farklı açılardan ele alındığını ve katılım sayısındaki artış daha iyi bir dünya düzeni fikrinin ne kadar fazla insana ve halka ulaştığını ortaya koymaktadır. Ancak bu ciddi katılımın ve bilgi birikiminin sistematik şekilde yönlendirilmemesi, geliştirilen fikirlerin devlet gücü ile uygulanmasındaki yetersizlik ya da imkansızlık, DSF'nin daha çok sivil toplum alanına sıkışıp kalması, siyasal eylem adına herhangi bir adım atamaması, DSF'nin kendi ilkeleriyle uyumlu olmakla birlikte, Forumun ortaya koyduğu ve koyabileceği alternatifin, devlet erkinin dahil edilmemesi nedeniyle adeta bir delta gibi birikmesine ve potansiyelinin değerlendirilmemesine yol açmıştır. Bu durum, özellikle yola başka bir dünya yaratmak amacıyla çıkan bir oluşumun tek kanatlı kalmasına ve bu denli apolitik olmasının açıklanamamasına neden olmaktadır. Yine bu durumla bağlantılı olarak DSF özeline karşımıza çıkan bir diğer sonuç, DSF'nin yatay örgütlenmesinin ve merkezileşmemesinin DSF'nin kendi içinde karar almasına engel olması ve Forum'un dinamik yapısının yenilik taleplerine cevap verememesi sonucunu doğurmasıdır. Tüm bu eleştirilere rağmen hem DSF inkar edilemez başarılar elde etmiştir. En başta yeni ve daha iyi bir dünya düzeninin dayanışmacı küreselleşme eksenli olması yönündeki taleplerin artık dünyanın geri kalanı tarafından göz ardı edilmesi mümkün değildir. Bu çerçevede devrimsel olmasa da, evrimsel ve geri dönülemez bir süreç başlamıştır. Bugün gelinen noktada Dünya Sosyal Forumu'nun ortaya koyduğu somut alternatif kurum ve kuruluş fikirleri, çözüm önerileri ve yaklaşımlar devletlerin gündemlerine yavaş da olsa dahil olmaya başlayacak ve uygulama bulacaktır.

KAYNAKÇA

- Becker, M.(2007). 'World Social Forum. Peace & Change'. Cilt 32.2. 203-220.
- Mestrum, F.(2018). 'The Social Forum is Dead! Long live the Social Forum?'. 28 Mart 2018. www.cadtm.org/The-World-Social-Forum-is-dead.
- Patomaki, H. ve Teivainen, T (2004). 'The World Social Forum An Open Space or a Movement of Movements?'. Theory, Culture and Society. Cilt 21(6), 145-154.
- Pleyers, G.(2008). 'The World Social Forum, a Globalisation from Below?'. Societies without Borders. Cilt 3(1), 71-89.
- Scerri, A. (2013). 'The World Social Forum: Another World Might Be Possible'. Social Movement Studies. Cilt 12(1), 111-120.
- Sparke, M., Brown E. & Corva, D. (2005). 'The World Social Forum and the Lessons for Economic Geography'. Economic Geography. Cilt 81:4, 359-380.
- Şensever, L.(2003). Dünya Sosyal Forumu Aşağıdan Küreselleşme Hareketi ve Küresel Direniş. İstanbul:Metis Yayıncılık.
- Teivainen, T.(2002). 'The World Social Forum and Global Democratisation:Learning From Porto Alegre'. Third World Quarterly. Cilt 23.4, 621-632.
- Teivainen, T.(2003). 'The World Social Forum: Arena or Actor?'. Latin American Studies Association. 28 Mart 2003 tarihli sunum, 1-16.